

KRISTUKSEN ILMESTYMISET

I Raamatussa ilmestymiset ovat yksi Jumalan ilmoituksen muoto. Niiden kautta ihmisille tulevat näkyviksi olennot, jotka ovat luonnostaan heille näkymättömiä. Vanhassa testamentissa Jumala ilmestyy henkilökohtaisesti ("teofania"), ilmaisee kunniansa tai tulee läsnä olevaksi enkelinsä kautta. Näihin ilmestymisiin liittyvät vähäisemmässä määrin enkelien ilmestymiset ja näyt. Uudessa testamentissa kerrotaan Herran enkelin tai enkelien ilmestymisistä Jeesuksen syntymän (Matt. 1–2; Luuk. 1:11, 26; Luuk. 2:9) ja ylösnousemuksen yhteydessä (Matt. 28:2 ff.; Mark. 16:5; Luuk. 24:4; Joh. 20:12), osoitukseksi siitä, että näinä Kristuksen elämän ratkaisevina hetkinä taivas on läsnä maan päällä. Näin Uusi testamentti jatkaa Vanhaa testamenttia.

Uusi testamentti menee kuitenkin ratkaisevasti pidemmälle, kun se pidättyy kertomasta teofanioista, sillä kirkastumista (Matt. 17:1–9 rinnakk.) tai edes veden päällä kävelemistä (Matt. 14:22–27 rinnakk.) ei voida kutsua tällä nimellä, vaikka niissä tuleekin esiin Jeesuksen salaperäinen olemus. Tapahtui näet perusteellinen muutos, jonka Johannes ilmaisee näin: "Jumalaa ei kukaan ole koskaan nähnyt; ainosyntyinen Poika, joka on Isän helmassa, on hänet ilmoittanut" (Joh. 1:18). Miten? Pelkällä olemassaolollaan: "Joka on nähnyt minut, on nähnyt Isän" (Joh. 14:9; vrt. Joh. 12:45); Jumala on ilmestynyt Kristuksessa. Suuri salaisuus tuli näin ilmi (ephanerôthê) (1. Tim. 3:16) sinä päivänä, jona ilmestyi (epephanê) "Jumalan, meidän Pelastajamme, hyvyys ja ihmisrakkaus" (Tit. 3:4). Odotamme vain "hänen kirkkautensa ilmestymistä" (Tit. 2:13), parusian yhteydessä. Tämä viimeinen ilmestyminen on kuin salaman leimahdus (Luuk. 17:24). Silloin ilmestymisen kohteena ei enää ole todistaja, jonka Stefanus näki "seisovan Jumalan oikealla puolella" (Ap. t. 7:55), vaan tuomari, joka istuu "Voiman oikealla puolella" (Matt. 26:64 rinnakk.). Kun Kristus on viimein ilmestynyt, hän antaa meidän ilmestyä "hänen kanssaan kirkkautta säteilevinä" (Kol. 3:4), sillä "hän ilmestyy toisen kerran... niille, jotka häntä odottavat, pelastukseksi" (Hepr. 9:28), ja antaa heille "kirkkauden kuihtumattoman seppeleen" (1. Piet. 5:4). "Kun hän ilmestyy, meistä tulee hänen kaltaisiaan, sillä me saamme nähdä hänet sellaisena kuin hän on" (1. Joh. 3:2).

Vanhan testamentin teofanioiden ja tulevan parusian väliin sijoittuvat ylösnousseen Jeesuksen ilmestymiset, jotka samalla kokoavat yhteen Jeesus Nasaretilaisen aiemman elämän ja ennakoivat hänen paluutaan.

2. Kristuksen erilaiset ilmestymiset.. Paavali esittää vanhimman luettelon vuonna 55, perustuen traditioon, jonka hän oli saanut jo kauan aikaisemmin ja jonka hän sitten (noin vuonna 50) välitti korinttilaisille (1. Kor. 15:3–5). Tämän vanhan uskontunnustuksen mukaan Kristus ilmestyi Keefakselle, kahdelletoista, yli viidellesadalle veljelle, Jaakobille, kaikille apostoleille ja viimein Paavalille. Tästä luettelosta evankeliumit tuntevat vain kaksi ensimmäistä ilmestymistä: Simonille (Luuk. 24:34) sekä yhdelletoista (Matt. 28:16–20; Mark. 16:14–18; Joh. 20:19–29), joiden joukkoon liittyy muutamia muitakin opetuslapsia (Luuk. 24:33–50); sen sijaan niissä kerrotaan ilmestymisistä yksittäisille ihmisille: Marialle ja naisille (Joh. 20:11–18; Matt. 28:9–10; Mark. 16:9–11), Emmauksen opetuslapsille (Luuk. 24:13–35; Mark. 16:12 f.) ja seitsemälle järven rannalla (Joh. 21:1–23). Nämä erilaiset ilmestymiset voidaan jakaa kahteen tyyppiin sen mukaan, onko ne tarkoitettu apostolien joukolle vai opetuslapsille yleisesti: viralliset ilmestymiset, joiden kertomukset suuntautuvat Kirkon perustavaan lähetystehtävään, ja yksityiset ilmestymiset, joiden kerronnassa painottuu ennen kaikkea ilmestyvän tunnistaminen.

3. Ei apokalypsi eikä kronikka.. Evankeliumien kertomuksia ei voi luokitella apokalyptiseen lajityyppiin: niissä ei painoteta kirkkautta, paljasteta salaisuuksia eikä rakenneta poikkeuksellisia näyttämöitä, vaan niissä korostuvat läheinen tuttavallisuus ja lähetystehtävä. Tällainen uutuus kuvauksessa edellyttää ainutlaatuista alkuperäistä kokemusta, joka kykeni muuttamaan sen, mitä apokalyptinen kieli, taivaallisten asioiden ilmaisemiseen pyrkiessään, yritti ilmaista.

Kertojat eivät myöskään tahtoneet kirjoittaa Ylösnousseen ilmestymisistä elämäkerrallista kronikkaa. Kertomuksia on mahdotonta sovittaa yhteen ajallisesti tai paikallisesti. Harmonisointi, jossa ilmestymiset seuraavat toisiaan Jerusalemissa pääsiäispäivänä (Luukas, Johannes) ja kahdeksantena päivänä (Johannes), sitten Galileassa (Matteus, Johannes) ja jälleen Jerusalemissa taivaaseenastumisen yhteydessä (Luukas), on kestävä yritys sovittaa kertomukset yhteen, sillä se uhraa varmoja kirjallisia tietoja. Luuk. 24:49:n mukaan opetuslasten tulee pysyä Jerusalemissa helluntaipäivään asti; tämä sulkee pois kaikki mahdolliset ilmestymiset Galileassa. Matteus ja Markus sitä vastoin sanovat, että tapaaminen on sovittu Galileaan. Näitä toisistaan poikkeavia tapahtumapaikkoja ei voi sovittaa yhteen; yhtä vähän voidaan sovittaa yhteen aikajärjestystä: Ap. t. 1:3:ssa mainitut "monet päivät" ovat ristiriidassa luvun 24 kanssa, joka selvästi sijoittaa taivaaseenastumisen pääsiäispäivään. Ne ovat ristiriidassa myös Joh. 20:n kanssa, jossa Hengen lahja sijoitetaan itse pääsiäispäivään, vaikka myöhempi ilmestyminen Tiberiaanjärvellä kerrotaankin (Joh. 21). Keinotekoinen kirjallinen rakennelma leimaa Luukkaan (tapahtumien keskittäminen Jerusalemiin yhdeksi päiväksi) ja Johanneksen (kertomuksen jäsentäminen viikon kaavan mukaan).

Evangelistat eivät myöskään tahtoneet jättää meille "muistovalokuvia": yksityiskohtia (suljettuja ovia, ruumiin tunnustelua...) ei pidä tarkastella erillään siitä salaisuuden kokonaisuudesta, jonka yhtä puolta ne pyrkivät ilmaistamaan.

4. Johdattaminen, tunnistaminen ja lähetystehtävä ovat kolme yhteistä piirrettä kaikissa kertomuksissa, joiden avulla voidaan päästä myönteisesti selville kirjoittajien tarkoituksesta.. a) Osoittamalla, että Jeesus itse tulee niiden luo tai heidän keskelleen, jotka eivät osaa odottaa häntä, evankelistat (paitsi Luuk. 24:34) tuovat esiin, ettei kyse ole asianosaisten subjektiivisesta keksinnöstä, joka johtuisi kiihtyneestä uskosta tai hillittömästä mielikuvituksesta. Tämä Ylösnousseen aloitteen teema (jonka verbi ὡφθῆ, ”hän näyttäytyi”, ilmaisee omalla tavallaan luettelossa 1. Kor. 15) merkitsee, että ilmestyskertomukset kuvaavat opetuslasten todella kokemia tapahtumia. Tämä kertomusten piirre vastaa varhaisen julistuksen näkemyksiä: Jumala puuttui tapahtumien kulkuun herättääkseen Jeesuksen kuolleista ja antoi hänen näyttäytyä elävänä kuolemansa jälkeen. Usko on tämän kohtaamisen seuraus.

b) Toinen tuntomerkki on tunnistaminen. Opetuslapset havaitsivat sen olennon henkilöllisyyden, joka astuu heidän eteensä: hän on Jeesus Nasaretilainen, jonka elämän ja kuoleman he ovat tunteneet. Hän, joka oli kuollut, elää. Hänessä profetia käy toteen. Tavallaan heidän ei enää tarvitse odottaa tulevaisuudelta mitään ”näkemistä”, sillä kaikki on annettu heille Ylösnousseessa. Tunnistaminen tapahtuu vähitellen: opetuslapset näkevät luokseen tulevassa miehessä ensin tavallisen henkilön, matkustajan (Luuk. 24:15 f.; Joh. 21:4 f.) tai puutarhurin (Joh. 20:15); sitten he tunnistavat Herran.

Tunnistaminen on vapaata, sillä epäuskon teeman mukaisesti — se kuuluu koko traditioon (Matt. 28:17; Mark. 16:14 f.; Luuk. 24:37, 41; Joh. 20:25–29) — opetuslapset olisivat voineet kieltäytyä uskomasta. Koska Herra tavallisesti ilmestyy ihmisryhmälle, myös heidän keskinäinen havaintojen vertailunsa on helpompaa.

Kertoakseen tämän perustavanlaatuisen seikan kirjallisesti kertojat ovat tahtoneet tuoda esiin kaksi puolta yhtä aikaa. Ylösnousset ei ole maallisen elämän tavallisten ehtojen alainen; kuten Jumala Vanhan testamentin teofanioissa (1. Moos. 18:2; 4. Moos. 12:5; Joos. 5:13; 1. Aikak. 21:15 f.; Sak. 2:7; Sak. 3:5; Dan. 8:15; Dan. 12:3 ff.), hän ilmestyy ja katoaa tahtonsa mukaan. Toisaalta hän ei ole aave; siksi kertomuksissa korostetaan aistittavaa kosketusta. Näitä kahta puolta on tarkasteltava yhtä aikaa, jotta ei päädyttäisi erehdykseen. Ylösnousseen ruumis on todellinen ruumis, mutta pyhän Paavalin näennäisen paradoksaalista ilmausta käyttäen se on ”hengellinen ruumis” (1. Kor. 15:44–49), sillä Henki on muuttanut sen (vrt. Room. 1:4).

c) Kertomuksille on tunnusomaista kolmas, kuulemiseen liittyvä piirre. Tunnistaessaan Herran opetuslapset ennakkoivat taivaalle kuuluvaa näkemistä; Sanan kuuleminen palauttaa heidät maalliseen olotilaan. Näin he kuulevat lupauksen pysyvistä läsnäolosta (Matt. 28:20) ja kutsun jatkaa Jeesuksen työtä varsinaisessa lähetystehtävässä (Matt. 28:19; Mark. 16:15–18; Luuk. 24:48 f.; Joh. 20:22 f.; vrt. Matt. 28:10; Joh. 20:17). Jeesuksen läsnäolo ei ole pysähtynyt vaan lähetystyöhön suuntautuvaa.

Näiden kolmen piirteen on säilyttävä dynaamisessa suhteessa toisiinsa. Ylösnousseen aloite uudistaa nykyhetkeä lakkaamatta; opetuslasta kutsutaan ottamaan vastaan menneisyys Jeesus Nasaretilaisen persoonassa. Jeesus puolestaan kutsuu häntä rakentamaan tulevaisuutta, joka on Kirkko.

5 Paavalille tapahtunut ilmestyminen on erityisasemassa (Gal. 1:12–17; Ap. t. 9:3–19 rinnakk.). Paavali asettaa sen samalle tasolle muiden ilmestymisten kanssa: hän on opetuslasten tavoin nähnyt elävän Herran. Näin hän erottaa Damaskoksen tapahtuman niistä pelkistä näyistä (horama), joita hänelle myöhemmin tulee (Ap. t. 16:9; Ap. t. 18:9; Ap. t. 23:11; Ap. t. 27:23). Tämä ilmestyminen tulkitaan Paavalille uskotuksi lähetystehtäväksi (Gal. 1:16), joka ei tullut minkään ihmisen välityksellä (Gal. 1:1; vrt. Ap. t. 9:6; Ap. t. 22:15), vaan suoraan (Ap. t. 26:16 ff.). Se teki hänestä apostolin (1. Kor. 9:1), mutta ei kuitenkaan rinnastanut häntä kahteentoista. Nämä tunnistivat Ylösnousseen hahmossa Jeesuksen Nasaretilaisen, jonka kanssa he olivat eläneet (vrt. Ap. t. 2:21 f.), ja perustivat Kristuksen sanan perusteella Kirkon. Paavali puolestaan tunsi Jeesuksen vain sen Kirkon kautta, jota hän vainosi; tällä on kaksi merkitystä. Ilmestymisellä, jonka hän sai osakseen, ei ole Kirkko alkulähteenään; se suuntautuu ennen pääsiäistä eläneen Jeesuksen sijasta jo olemassa olevaan Kirkkoon. Näistä syistä, ja myös siksi, että Luukas sijoittaa sen taivaaseenastumisen jälkeen, se esitetään Paavalin kielen mukaisesti (apokalypsai; Gal. 1:16) apokalyptiseen tyyliin: valo, ääni ja kunnia antavat kohtaaukselle toisenlaisen luonteen kuin niillä tuttavallisilla ilmestymisillä, jotka oli tarkoitettu yhdelletoista. Näistä eroista huolimatta Paavali on kuitenkin lukenut tämän ilmestymisen niiden joukkoon, jotka tapahtuivat noiden neljäkymmenen päivän aikana.

6. Tapahtuma ja kieli.. Jotta evankelistojen pääsiäiskokemuksesta käyttämä kieli tulkittaisiin oikein, on täytettävä kaksi ehtoa. Lähtökohtana on tapahtuma, jota on luonnehdittava eskatologiseksi: koska Jeesuksen ylösnousemus ei ole paluu maalliseen elämään vaan siirtyminen elämään, jossa kuolemaa ei enää ole (Room. 6:9), ilmestymistapahtuma ylittää sen elämänpiirin, jossa elämme, ja ne kategoriat, joiden avulla ilmaisemme itseämme: se on itsessään sanoin kuvaamaton. Toisaalta kyse on samalla opetuslasten todellisesta kokemuksesta, joka tapahtui meidän ajassamme ja kuuluu historiallisen tiedon piiriin.

On siis varottava kahta äärimmäisyyttä. Koska ylösnousemus ei ole myytti, ilmestymiskertomusten kieltä ei voi ”demytologisoida”: silloin Kristuksen läsnäolo palautettaisiin väistämättä jonkin ihailijoidensa muistoissa elävän sankarin läsnäoloksi. Jotta tällainen äärimmäisyys vältettäisiin ja ilmestymisiä ei pelkistettäisi puhtaasti subjek-

tiiviseksi kokemukseksi, ei pidä langeta toiseenkaan äärimmäisyyteen ja pitää välttämättömänä julistaa, että objektiivisuus kuuluu yksinomaan aistein havaittavaan, paikkaan ja aikaan sidottuun järjestykseen. Jos Ylösnousseen opetuslastensa kanssa luoman yhteyden kuvittelisi sellaiseksi kuin Lasaruksen ylösnousemuksen jälkeen olisi voinut olla hänen palatessaan omaistensa luo, ei ymmärtäisi Jeesuksen ylösnousemuksen ainutlaatuisuutta. Ei riitä, että eloon herätetystä ruumiista muodostettuun käsitykseen lisätään jokin korjaus: tällainen rinnastus johtaisi kertomusten aineellisten yksityiskohtien perusteettomaan korostamiseen.

Opetuslasten kokemus ei tosiasiassa ollut puhtaasti subjektiivinen; se toistui ja he jakoivat sen keskenään. Se välittyi ympäröivän kielen ja uskonnollisen tradition kautta, erityisesti heidän lopun aikojen kollektiivista ylösnousemusta koskevan uskonsa avulla. Jotta yhteyttä Ylösnousseeseen ei rinnastettaisi yhteyteen täällä maan päällä elävän ihmisen kanssa, riittää, että tarkastellaan kertomuksissa ilmenevää kolmea ulottuvuutta. Ylösnousseen aloitteesta opetuslapset säästyvät harhalta, joka saisi heidät epäilemään kohtaamisensa aitoutta Elävän kanssa; ”näkeminen” yhdistää tämän kokemuksen heidän elämäänsä menneisyyteen; kuuleminen puolestaan suuntaa heidät tulevaisuutta kohti. Näiden kolmen ulottuvuuden välisessä suhteessa piilee salaisuus siitä, kuinka elävä Kristus on läsnä tänään.

7. ”Autuaita ne, jotka uskovat näkemättä!” Johannes kohdistaa sanansa tuleville uskoville Tuomaan epäuskon kautta. Heidän tilanteensa ei näet kaikilta osin vastaa ensimmäisten todistajien tilannetta. Evankeliumit kyllä antavat ymmärtää, etteivät opetuslapsetkaan olisi tarvinneet näitä ilmestymisiä: julistuksen olisi pitänyt riittää (Mark. 16:13), ja myös Kirjoitusten ymmärtämisen olisi pitänyt johdattaa opetuslapset uskomaan ylösnousemukseen (Joh. 20:9). Eräässä mielessä ilmestymiset vastasivat vielä epätäydellisen uskon tarpeisiin.

Toisessa mielessä ne kuitenkin olivat välttämättömiä ja merkitykseltään ainutlaatuisia, kuten evankelistat ovat osoittaneet kuvatessaan neljäkymmenen päivän aikana tapahtuneita ilmestymisiä. Niiden, jotka olivat eläneet Jeesus Nasaretilaisen kanssa, tuli olla Jeesuksen Kristuksen ainutlaatuisia ja etuoikeutettuja todistajia. Kristillisen uskon ja Kirkon lähtökohta oli juurrutettava historiaan. Niinpä voidaan sanoa, että opetuslapset näkivät elävän Herran historiallisessa kokemuksessa: se tapahtui epäilemättä yhteisellä aterialla, kävelyllä, kalastamassa... Yhtäkkiä he joutuivat kosketuksiin elävän Kristuksen kanssa. Antamalla heidän tunnistaa Jeesuksen Jumala lahjoitti heille uskon: tässä mielessä usko on siis näkemisen seurausta.

Niiden uskovien kohdalla, jotka eivät ole etuoikeutettuja todistajia, asia on toisin. He eivät ole nähneet sitä, mitä opetuslapset näkivät, mutta he tietävät näiden nähneen. Uskova tuntee ilmestymisten merkityksen ainoastaan Kristuksen ruumiin, Kirkon, nykyisen julistuksen välityksellä.

Ylösnousseen läsnäolon kolme ulottuvuutta ovat yhä olemassa, mutta toisenlaisessa muodossa. Aloite tulee aina Jumalalta, tarkemmin sanottuna Ylösnousseelta, mutta nykyään hän puhuu ajankohtaisen julistuksen kautta. Jeesus Nasaretilainen antaa tunnistaa itsensä, mutta tämä tapahtuu ensimmäisten todistajien historiallisen kokemuksen välityksellä. Herra lähettää lähetystyöhön, tällä kertaa välittömässä jatkumossa apostolien lähetystehtävän kanssa. Ylösnoussut on siis yhä läsnä tänään (Matt. 28:20), mutta elävän Kirkon, oman ruumiinsa, välityksellä; ja hän antaa yhä tunnistaa itsensä ”leivän murtamisesta” (Luuk. 24:35).

XLD

Katso myös: → Jäähyväiset NT i – Taivaaseenastuminen II 3 – corps-du-christ I 3 – foi NT II t – gloire IV z – incredulite II _2 – Lähetystyö / Missio NT II i – Jumalan läsnäolo NT I repas III – Ylösnousemus NT I 2 – Ilmoitus NT I z a – transfiguration 3 – voir